

המלצות בעניין המשמר הלאומי

written by ישי ערמוני | 11.07.2023

מכון משגב: תשע המלצות בעניין המשמר הלאומי ומוכנות לתרחיש של התקוממות על רקע לאומני

יש להקים את המשמר הלאומי בתוך המשטרה, במתווה של מג"ב מורחב, כדי שיספק מענה להתקוממות על רקע לאומני בחירום, ולפשיעה לאומנית בשגרה.

בשבוע האחרון קיבל העולם תזכורת לגבי הקושי של כוחות משטרה להתמודד עם הפרות סדר אלימות רחבות היקף, בייחוד כשהן משולהבות על ידי מתחים לאומניים, חברתיים ודתיים. בעקבות ירי קטלני של שוטר צרפתי בצעיר ממוצא מוסלמי צפון-אפריקאי, פרצו בצרפת מהומות אלימות שנמשכות מזה 6 ימים, במהלכן הושחתו יותר מ-2,000 בתי עסק ומכוניות, נפגעו יותר מ-200 שוטרים, נעצרו יותר מ-3,000 איש, ונגרם נזק רב המוערך ביותר מ-100 מיליון אירו. בלילה החמישי למהומות הותקף ביתו של ראש העיר להי-לה-רוזס, מה שגרם לפציעת אשתו ואחד מילדיו. כדי להתמודד עם המצב פרשה צרפת כוחות משטרה רבים ברחבי המדינה, כ-45,000 שוטרים נפרסו ברחובות, וכוחות מיוחדים צרפתיים נשלחו להשתלט על מוקדי עימות מרכזיים.

להערכת חוקרים במכון משגב לביטחון לאומי ולאסטרטגיה ציונית, בתרחיש שבו ישראל תהיה מעורבת במערכה רחבת היקף קיימת אפשרות להתפרצות מהומות אלימות בערים המעורבות בישראל, שעלולות להתפתח עד להתקוממות, במעורבות גורמים לאומניים. מדובר בתרחיש הדומה לזה שחווינו סביב מבצע "שומר החומות" במאי 2021, אך חמור ורחב יותר. מדינת ישראל חייבת להיערך מבעוד מועד, ובתוך כך גם לתקן את הפערים והליקויים שהתגלו במאי 2021.

מאיר בן שבת, ראש מכון משגב, אומר: "חולשת המשילות והביטחון האישי היא אתגר לביטחון הלאומי של ישראל. נדרש מענה מערכתי דחוף בהובלת ראש הממשלה."

חוקרי מכון משגב, בהובלת עמית המכון ישי ערמוני, העבירו לוועדה הממשלתית שבוחנת את העניין את המלצותיהם.

להלן תשע המלצות מכון משגב להקמת המשמר הלאומי ולהיערכות לטיפול בתרחיש של התקוממות על רקע לאומני:

- יש להקים משמר לאומי שיפעל באורח קבע, בימי שגרה וחירום, בתוך המשטרה, במתווה של מג"ב מורחב, בכפיפות למפק"ל המשטרה. המשמר הלאומי יופקד על המענה להתקוממות לאומנית בחירום, ויתמודד עם הפשיעה הלאומנית בימי שגרה.
- יש לבצע תיקוני חקיקה שיגדירו את מג"ב כ"משמר לאומני", יעדכנו את משימותיו

- ויאפשרו לנתב אליו את התקציבים הרלוונטיים לבניין הכוח ולהפעלתו במשימות הנ"ל.
3. יש להגדיל את סדר כוח האדם בקבע בפלוגות הלוחמים של מג"ב (בניכוי לוחמי מג"ב איו"ש שצפויים להידרש לצרכים אחרים) באופן שיאפשר להתמודד עם תרחיש מהומות לאומניות רחבות היקף, עד כדי פי שניים מכפי שהיה ב"שומר החומות" כולל מילואים (כלומר, להגדיל לפחות פי שלושה את כמות הלוחמים בקבע שאינם חלק ממג"ב יו"ש). בעת שגרה ישמש כוח זה לטיפול בפשיעה הלאומנית.
4. יש לשפר את התמריצים הכלכליים, לרבות העלאה ניכרת של שכר הלוחמים, כדי לאפשר גיוס ושימור כוח אדם איכותי.
5. יש להתאים את המבנה והאיוש של מטה מג"ב ולקבוע נוהלים שיבטיחו את עצמאותו בבניין כוחו ובפעילותו המבצעית.
6. יש להקים חמ"ל בין-ארגוני משותף למשטרה, לשב"כ ולמשמר הלאומי, שיפעל באופן קבוע לתכלול ולהכוונה של פעילות הגופים בתחום הפשיעה הלאומנית ולהבטיח שיתוף מידע בין כלל הגופים, במטרה להתריע מפני התפרצות של אלימות לאומנית ולטפל בה באפקטיביות אם תתרחש.
7. יש להגדיר בחוק את המצב "מרי אלים על רקע לאומני", לקבוע כי ההכרזה עליו תהיה בסמכות הממשלה על פי המלצת השב"כ או המשטרה ולקבוע את הסמכויות והכלים שיינתנו למשמר הלאומי במצב כזה.
8. יש להביא לאישור הממשלה את הקמתו של חפ"ק מבצעים במטה המשמר הלאומי במטרה לאפשר שליטה ותיאום בין הגופים והכוחות השונים במצב של מרי לאומני.
9. הטיפול בפשיעה שאינה ממניעים לאומניים תישאר באחריות המשטרה, ויש לוודא שהיא מקבלת את המשאבים והדירקטיבות הנדרשים לכך.

רקע

במהלך המהומות סביב מבצע "שומר החומות", במאי 2021, התרחשו אירועים אלימים בכ-520 מוקדים ובשיאם השתתפו כמה עשרות אלפים מערביי ישראל, מתוכם גרעין קשה של כ-6,000-10,000 מתפרעים אלימים. כ-3,200 מעורבים נעצרו, מהם כ-240 יהודים. הנזק הכספי שנגרם מוערך בסך של למעלה מ-100 מיליון ש"ח לרכוש אזרחי, ועשרות מיליונים לרכוש משטרת.

כמפורט בדו"ח מבקר המדינה על האירועים, בשנים שקדמו לאירועים אלו התמודדה משטרת ישראל עם קשיים בטיפול בפשיעה, לאומנית ואחרת, בערים המעורבות. בנוסף היא התקשתה להפנים, ואף להמשיג, מהומות על רקע לאומני כאיום משמעותי, ולא נערכה לאיום כראוי.

לאחר שהמהומות דעכו, ענישת הפורעים לא השיגה אפקטיביות גבוהה, לנוכח מיעוט הגשת כתבי אישום, התארכות ההליכים ואי מיצוי חומרת הדין. מתוך כ-3,200 עצורים, הוגשו כתבי אישום נגד 620 בלבד (כ-19%). בערים המעורבות לוד, עכו ויפו נעצרו 276 חשודים בלבד, ונגד רובם

המוחלט לא היו האישומים על רקע טרור או גזענות. העונשים שהוטלו בפסקי דין במקרים אלו היו לא אחידים בחומרתם, ובחלק מהמקרים קלים למדי. למשטרה לא היו די חוקרים דוברי ערבית, והיא התקשתה בצילום, בגביית עדויות ובחקירות, ואף באיסוף מידע רב שהיה זמין ברשתות החברתיות.

התרחשות פרעות אלימות נוספות, מה שאפשר לכנות "שומר החומות 2", הינן להערכת מכון משגב עניין של זמן. אם מערכת הביטחון תערוך את הפקת הלקחים הנדרשת בתחום המודיעין והסיכול, ניתן יהיה כנראה לדחות את התרחשותן ולצמצם את היקפן של הפרעות, אך לא למנוע אותן. לשם כך תידרש ישראל לסל כלים, שחלקם אינו קיים עדיין. המלצות מכון "משגב" מיועדות לסייע לממשלת ישראל, למשטרת ישראל ולכלל הגופים הרלוונטיים להיערך בצורה נכונה להתמודדות עם האתגרים של פשיעה לאומנית והתקוממות לאומנית.